

'קופסת השמיטה המופלאה' פרק שלישי – חסד שממלא את הלב

בהלימה לערך חסד ונתינה

שכבה בוגרת

הרציונאל

שיעור זה הוא השלישי מתוך ארבעה שיעורים בנושא השמיטה בהלימה לערכי "חינוך מתוך אמונה" הנלמדים לשנה זו (שליחות וענווה, **עין טובה ולימוד זכות**, **חסד ונתינה** ואהבת העם והמדינה).

קופסת השמיטה המופלאה לוקחת את התלמיד למקומות שונים בהם מזדמן לו להבין בכל פעם ערך אחר הנובע ממצוות השמיטה ומתקשר לנושא החודשי.

בפרשת משפטים מובא טעם נוסף למצוות השמיטה: **"וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְטָנָה וְנִטְשֵׁתָה, וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ..."**. הרמב"ם במורה נבוכים מזכיר טעם זה: **"יש מהם חמלה ורחינה על כל בני אדם, כמו שנאמר ואכלו אביוני עמך..."** התורה, שלא כמו במדינות קומוניסטיות, מאפשרת לאדם להרוויח בהתאם לעבודתו. עם זאת, כדי להגן על העניים ציוותה התורה על מצוות צדקה, מעשר עני, לקט, שכחה ופאה וכדומה, וכן הפקרת הפירות בשנה זו עבור העניים. אך נשאלת השאלה: אם טעם השמיטה היא דאגה לעניים - מדוע ציוותה התורה שלא לעבוד בשנה זו ובכך להרבות את היבול עבור העניים? מבאר הרב ליכטנשטיין: הצורך בהפסקת העבודה נובע מכך שהתורה לא רוצה לדאוג רק לצורך הכלכלי של העני, אלא גם לכך שלנותן לא תהיה תחושת עליונות. בעל השדה אינו עובד בו, הפירות גדלים מעצמם והקרקע היא הפקר. העני לוקח מההפקר ואינו זקוק לחסדיו של הנותן. ממילא הוא אינו מרגיש נחות אלא שווה בין שווים.

בשיעור זה נלמד על מהו חסד שממלא את הלב, כך שהמקבל לא ירגיש נחות מול הנותן.

המטרות

- התלמידים ילמדו שהשמיטה מחנכת לחסד ודואגת להרגשה של העני ולא רק למצבו הכלכלי.
- התלמידים ירצו לעשות חסד שלא מתוך תחושת עליונות.
- התלמידים יתנסו בנתינת תחושה טובה אחד לשני.

מבנה השיעור

- פתיחה: קופסת השמיטה המופלאה (מליאה)
- שלב א': מלא הסל פירות אך משהו חסר בלב (מליאה)
- שלב ב': מצוות השמיטה ממלאת את הלב (זוגות)
- סיכום: נותנים הרגשה שממלאת את הלב (מליאה ועבודה אישית)

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם את תמונת שדה התפוזים (נספח 1) כמספר תלמידי הכיתה.

- יש לצלם את דף המשימה (נספח 2) כמספר תלמידי הכיתה.

מהלך השיעור

פתיחה: קופסת השמיטה המופלאה (מליאה)

- נקרא את הקטע הבא:

אחרי שהבנתי כיצד להתבונן בעין טובה, לתת ולוותר הרגשתי שאני כבר מבין גדול בשמיטה. התחשק לי לעשות חסדים ולתת משלי, כמו טוביה החקלאי ומר שי כהן העשיר. בדיוק אז נכנס יואב אחי הקטן לחדר, כשדמעות גדולות זולגות על לחייו. הוא סיפר בבכי שאיבד את חבילת הקלפים הצבעונית שלו. "תפסיק לבכות כמו תינוק", אמרתי לו. "שב ונסה להירגע". אחר כך פתחתי את המגרה שלי והוצאתי בתחושת חשיבות חפצת קלפים חדשה עטופה בניילון. "קח את שלי", אמרתי. "עדיין לא הספקתי לפתוח אותה". יואב נעץ בי מבט מופתע. "אתה באמת נותן לי את זה?" הוא שאל.

"קח", אמרתי, והוספתי: "כדאי שתלמד ממני איך לשמור על מתנות. בכלל, כדאי שתפסיק להיות מרושל וחסר אחריות". התבוננתי ביואב שהשפיל את מבטו וישב מכווץ בפינה, כשהוא אוחז בחפצת הקלפים שנתתי לו. הוא ממש לא נראה שמח למרות שקיבל חפצת קלפים חדשה. אני לעומת זאת הרגשתי די טוב עם עצמי למרות שלא נשארו בידי קלפים. יצאתי בראש מורם מהחדר, אך להפתעתי בדיוק באותו הרגע הבהבה קופסת השמיטה, וסימנה לי להתקרב. "הקופסא טועה", חשבתי. "מה פתאום היא מהבהבת בדיוק בזמן שעשיתי חסד עם יואב?" הקופסא לא השאירה לי הרבה זמן למחשבות. היא התגלגלה לצידי וכאילו ביקשה שארים אותה. הפעם מצאתי את עצמי בפרדס. סביבי עצי הדר ריחניים. לפתע שמעתי קול בכי חרישי. אישה אחת הסתובבה בין עצי הפרי, ליקטה מהפירות ודיברה אל עצמה בקול בכי. התקרבת סקרן לשמוע את דבריה...

- נחלק לתלמידים את תמונת שדה התפוזים (נספח 1).

שלב א': מלא הסל פירות אך משהו חסר בלב (מליאה)

- נבקש מהתלמידים לקרוא את דבריו של האישה הענייה (נספח 1).
- נדון:
- מה האישה עושה? האם מותר לה לאסוף מהפירות? (נזכיר את מצוות מתנות עניים: תוצרת חקלאית שנשכחה במקום גידולה אשר התורה מצווה להשאירה לעניים).
- נסו לתאר: מה האישה מרגישה?
- האישה אומרת: "רק פעם בשבע שנים אני מגיעה הביתה עם אותה כמות של פירות, אך ההרגשה שלי לגמרי אחרת". מה במצוות השמיטה גורם לאישה לשינוי בהרגשה? (נאזן לתשובות).
- נסביר שכעת נלמד מדוע מצוות השמיטה מסייעת לעניים יותר משאר מתנות עניים שבכל שנה.

שלב ב': מצוות השמיטה ממלאת את הלב (זוגות)

- נחלק לכל תלמיד דף משימה (נספח 2) ונבקש למלאו (בזוגות או בעבודה אישית).
- נבקש מהתלמידים לכתוב בבוטת הדיבור הריקה (נספח 1) את ההרגשה של אותה אישה בבואה לקחת מהפירות שהופקרו.

סיכום: נותנים הרגשה שממלאת את הלב (מליאה ועבודה אישית)

נמשיך בסיפור:

- נשאל: מה הקשר בין האישה הענייה והקלפים?
- נשמע תשובות ונמשיך בסיפור.

אחרי ששמעתי את דבריה של האישה הענייה הבנתי מדוע לקחה אותי הקופסא לפרדס. נזכרתי במבטו המבויש של יואבי, ובמילים שלי שעזרו לו להרגיש נחות ולא מוצלח ולי הוסיפו תחושה שאני טוב ממנו. הבנתי שזה לא מספיק לעשות חסד, חשוב יחד עם זה לתת הרגשה טובה. קופסת השמיטה הבהבה כאילו אמרה: "אני שמחה שהבנת", אבל לפתע התגלגלה וסימנה לי שאלך בעקבותיה. כנראה שנכנסנו לשנת השמיטה, כי ראיתי הרבה אנשים בפרדס שעצו היו עמוסים בפירות ובין העצים הסתובבו בשמחה אנשים, נשים וילדים. הם קטפו פירות ואי אפשר היה להבחין מי עני ומי עשיר - כולם נראו שווים ושמחים. "אני יודע!" הבריק לי רעיון. "אני אפקיר את שאר הקלפים שלי, יואבי ימצא אותם וישמח באמת, וירגיש מוצלח שהשיג בעצמו קלפים". הקופסא הבהבה כאילו מחאה לי כפיים, ובין רגע מצאתי את עצמי בחדרי.

- נשחק גמד וענק בחסד של נתינת הרגשה טובה.

אפשרות א':

מהלך המשחק:

- נקצה זמן מסוים (לא יותר משבוע)
- נערוך הגרלה בין התלמידים
- נסביר את מטרת המשחק: לתת לענק הרגשה טובה, פתק יומי ובו מחמאה, מילה טובה. לתת הרגשה שהענק שווה, חשוב מוצלח וכדומה.

אפשרות ב':

- נתחלק לזוגות ונכתוב זה לזה פתק ובו מחמאה, מילה טובה והרגשת חשיבות.

נספח 1 – תמונת שדה התפוזים

כתבו כיצד הרגישה האישה הענייה
בשנת השמיטה:

נספח 2 – דף משימה

השמיטה היא חסד שממלא את הלב

1. קראו את הפסוקים הבאים מספר שמות פרשת משפטים.

”וַיֵּשֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרָצְךָ; וְאַסְפֹּתָ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וְהִשְׁבִּיעַתָּ תִשְׁמְטָנָהּ וְנִטְשָׁתָהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ, וְיִתְרָם תֹּאכַל חֵיטְ הַשָּׂדֶה; כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ” (שמות כ"ג, י"א-י"א)

• סמנו בצבע אדום את המילים המלמדות על הטעם למצוות שמיטה.

2. קראו את דברי הרמב"ם שלפניכם:

”יש מהם חמלה וחנינה על כל בני אדם, כמו שנאמר
ואכלו אביוני עמך...” (מורה נבוכים חלק ג' פרק ל"ט)

כתבו בלשונכם את הסיבה למצוות השמיטה _____

חשבו: אם השמיטה נועדה לתת לעניים - מדוע אסרה התורה לעבוד את האדמה בשנת השמיטה?
הרי בזכות העבודה יהיה יותר ייבול לעניים!

3. קראו את השיר הבא ונסו לענות על התשובה:

העני לא ירגיש נצרך ונכלם	הפירות מעצמם גדלים בפרדס
והעשיר לא ירגיש כאן אדון	איש לא השקה, איש לא ריסס
כי כולם אוכלים את אותו המזון	לכן אקטוף בלי בושה תפוזים
מברכתו של ה' - אל עליון.	כי כולם בשמיטה כאן שווים.

חסד עשה בורא העולם,
כי הפירות שייכים לכולם.

השלימו:

מצוות השמיטה עושה חסד עם ה_____ שלא ירגיש _____

ואם ה_____ שלא ירגיש _____

בשמיטה ה_____ של _____

(עליונות / הפירות / עשיר / עני / כולם / נחיתות)